

HE 189/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan lakivaliokunta 19.10.2022

© Suomen Asianajajaliitto

Yleiset huomiot

- Asianajajaliitto pitää sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön uudistamista välttämättömänä erityisesti siitä näkökulmasta, että lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä ollaan luopumassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön sekä lukuisten esityksessään listattujen kansainvälisten instituutioiden kannanottojen mukaan Suomen nykylainsäädännön voidaan todeta olevan ristiriidassa ihmisoikeuksien edistämisen kanssa.
- Asianajajaliitto itsemääräämisoikeuden kannalta tärkeänä esityksen lähtökohtaa, jossa sukupuolen juridinen vahvistaminen eriytetään lääketieteellisestä prosessista.

Sukupuolen vahvistaminen

- Vahvistamisen edellytykset

- Koska juridinen ja lääketieteellinen sukupuolen vahvistamisprosessi erotetaan toisistaan, menettää myös vaatimus 18 vuoden iästä merkitystään.
- Asianajajaliitto on aiemmissa kannanotoissaan vaatinut ikärajaan liittyvää jatkovalmistelua.

- Hakemusmenettely

- Asianajajaliitto kehottaa pohtimaan, olisiko hakemusmenettelyn sijaan ilmoitusmenettely paitsi sukupuolensa vahvistavan, myös viranomaisresurssien kannalta. Ilmoitusmenettely toisi sukupuoli-identiteettiä koskevan päätöksenteon täysimääräisesti henkilön itsemääräämisoikeuden piiriin. Lisäksi se helpottaisi ja nopeuttaisi menettelyä, mikä olisi sukupuolensa vahvistavan henkilön edun mukaista.
- Digi- ja väestötietoviraston velvollisuus antaa tietoa hakemuksen käsittelystä ja sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksista on tarpeellinen lisäys.

Lääketieteellinen tutkimus ja palvelut

- Asianajajaliitto katsoo, että tarpeettomasta sukupuolittuneisuudesta lainsäädännössä tulisi kattavasti pyrkiä eroon.
- Asianajajaliitto katsoo, että vahvistettua sukupuolta tulee pitää henkilön sukupuolena. Tämä ei kuitenkaan saa tosiasiallisesti johtaa tilanteeseen, jossa henkilöltä evättäisiin pääsy esimerkiksi lisääntymisterveyden kannalta tärkeiden palveluiden piiriin.
- Pääosin terminologian selkeyttämiseen tähtääviä sääntelyratkaisuja voidaan pitää onnistuneina.

Sukupuoli ja vanhemmuus

- Juridisen sukupuolen on oltava ensisijainen vanhemmuutta määrittävä tekijä, ja on tärkeää, että nimikettä on mahdollista myös jälkikäteen muuttaa sukupuolen vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen.
- Sellaisessa tilanteessa jossa henkilön oikeudellinen sukupuoli on jo ehditty vahvistaa, tulisi vanhemmuusnimikkeen muuttamisen tapahtua ilmoitusmenettelyllä.

Vankeus ja tutkintavankeus

- Sukupuolensa vahvistaneiden vankien suojelutarve tunnistettu esityksessä kiitettävällä tavalla.
- Kuten esityksessä on todettu, tulee lähtökohtaisesti henkilön juridista sukupuolta pitää henkilön asemaa koskevien ratkaisujen perusteena. Tästä voitaisiin poiketa esimerkiksi vangin tai tutkintavangin itsensä turvallisuuden vuoksi.
- Esityksen kirjaus ”cis-naisten mahdollisesti lisääntyvästä turvattomuuden tunteesta, mikäli osastolle sijoitetaan henkilö, joka eroaa ulkoisesti edustamansa sukupuolen keskimääräisistä piirteistä” antaa kuvan, että tätä koskevaa arviointia voisi tehdä yksinomaan henkilön ulkoisten ominaisuuksien perusteella. Joka tapauksessa muutos vaatisi huomattavasti resursseja osastosijoittelusta päättävien kouluttamiseen sukupuolen moninaisuudesta.
- Asianajajaliitto kehottaa valiokuntaa pohtimaan, tulisiko lakiin sisällyttää velvoite kuulla sukupuolensa vahvistanutta henkilöä ennen päätöksen tekoa. Tapauskohtaisen harkinnan mahdollistaminen edellyttää mahdollisuutta hakea päätökseen muutosta, mikä esitykseen on sisällytetty. Lisäksi päätösvallan siirtäminen korkealle tasolle tavanomaista osastosijoittelua merkittävämmän päätöksen osalta on tarpeen.

